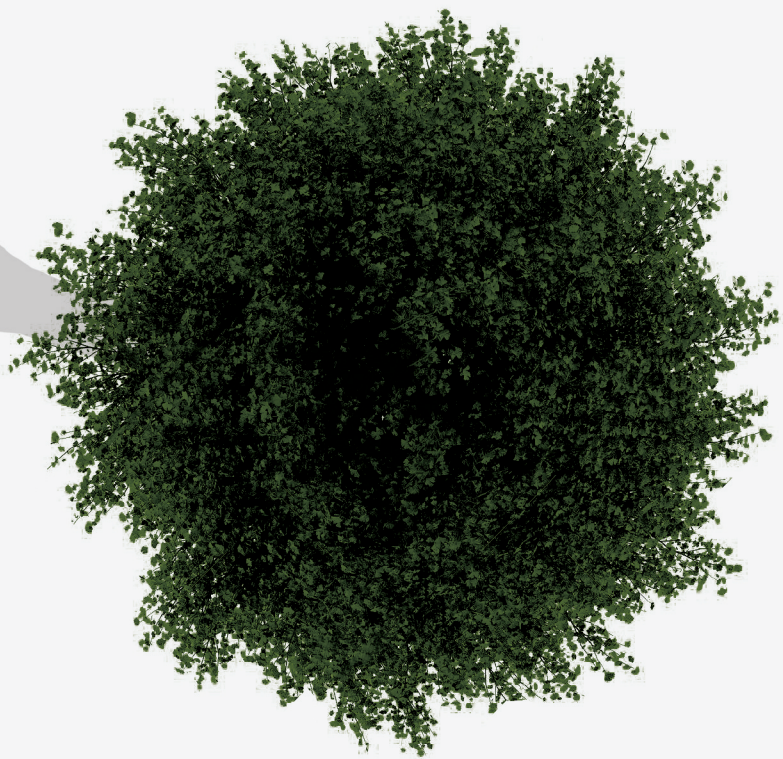

Kasvatuksen kulmakiviä

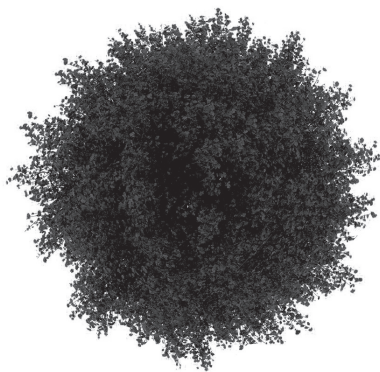
Henkilökuvia neljältä vuosisadalta

AILI HELENIUS

Kasvatuksen kulmakiviä

Aili Helenius

Tampere 2020

© 2021 Aili Helenius
All Rights Reserved

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-3638-8

SAATTEEKSI

Tämä kirja on erityisesti suunnattu niille, jotka etsivät elämäntehtäväänsä kasvatuksen alalta. Vuosisadasta toiseen elämäntilanteet muuttuvat, mutta kasvatustietomme perustana ovat edelleen menneiden aikakausien suurten ajattelijoiden oivallukset. Menneestä on suora virtaus tulevaan.

Tämän teoksen henkilökuvissa ei tietenkään heijastu kaikki se mitä yhteiskunnissa tapahtui ja mikä kasvatuksen kehittymiseen vaikutti. Enemmänkin on kysymys kirjoittajaa henkilökohtaisesti kiinnostaneista teemoista, jotka liittyvät kasvatustieteen kysymyksiin vuosisadasta toiseen. Henkilögallerian poiminnat edustavat eurooppalaisen kasvatustieteen kärkihahmoja neljän vuosisadan ajalta.

Kirjassa ei ole pyritty laajaan kasvatuksen historian katsaukseen, eikä kirjoittajalla olisi ollut sellaiseen edellytyksiäkään. Siihen olisi tarvittu historioitsija. Toimiessani psykologian ja pedagogikan opetustehtävissä ja viimeksi varhaiskasvatuksen professorina luennoin opiskelijoille myös kasvatuksen historiaa. Huomasin, että perehtyminen menneeseen rikasti työtäni. Tiedosta muodostui ikään kuin peräsin, joka auttoi kääntämään oman ajattelun suuntaa ja pitämään sen kurssissa.

Tutustuminen kasvatuksen klassikoihin muistuttaa meille kasvattajille ja opettajille, että samat kysymykset, jotka meitä askarruttavat, ovat olleet esillä ennenkin. Kirja suuntaa katseen kasvatustieteen menneisiin huippuihin ja muutamiin kään-

teentekeviin vaiheisiin Euroopassa ja omassa maassamme. Se ei esitä niinkään käytännön todellisuutta, enemmänkin ideoita ja ihanteita, jotka ovat muuttaneet kasvatuksen kaleidoskooppia uuteen asentoon. Mielikuvat johtavat toimintaamme. Mitä utopistisempia ajatuksia elävästä elämästä on tislattu eläviksi tavoitteiksi ja pyrkimyksiksi, sitä laajempi on ollut ajattelijan vaikutuspiiri, sitä vaikutusvoimaisemmiksi ajatukset ovat ajan kuluessa osoittautuneet. Mutta silloin noiden tavoitteiden on tarvinnut osua ajan ja paikan ja ihmisten vallitsevien tarpeiden ytimeen.

Tällä hetkellä kasvatuksen teoria etsii vielä muotoaan. Uudet näkemykset mullistavat pyörretuulen lailla aikaisempia käsityksiä. Paljon on tapahtunut viimeisten viidenkymmenen vuodenkin aikana suomalaisessa ja eurooppalaisessa kasvatuksessa. Olennainen muutos on ollut varhaiskasvatuksen ulottaminen koskettamaan lähes kaikkia lapsia jo pienestä pitäen. Sillä on vaikutusta koko kansan elämään. Yhteiskunnallisessa keskustelussa varhaiskasvatus muistetaan jo mainita silloin, kun puhutaan koulutusjärjestelmästämmme. Varhaiskasvatuksella on selkeä paikkansa paitsi kotikasvatuksessa, myös ja erityisesti julkisen kasvatuksen ensimmäisenä portaana.

Toinen näkyvä kehitysaskel on ollut, että varhaiskasvatus on saanut sijan yliopistollisena oppiaineena. Se on avannut mahdollisuuden edetä yliopistollista tietä perusopinnoista aina alan ylimpiin tutkintoihin ja oppituoleihin saakka. Jatko-opinnot tuottavat uutta polvea ohjaamaan varhaiskasvatuksen alalle suuntautuvaa väkeä. Pedagogiseen koulutukseen on nyt kasvavaa tarvetta.

On tärkeää varmistaa kasvatusteorian kehityksen jatkuvuus. Helposti käännetään selkä kaikelle, minkä katsotaan olevan ”viime vuosisadalta”. Uusi viehättää meitä ja haluamme olla kehityksen kärjessä, nousta siivillemme. Mutta tarvitsemme myös juuret. Entisten aikojen saavutukset pitää jokaisen sukupolven löytää uudelleen itseään varten.

Kiinnostukseni varhaisen kasvatuksen kehityslinjoja kohtaan on saanut minut julkaisemaan tämän työn, jossa syvennyn neljän kasvatuksen klassikon elämään ja ajatuksiin ja esittelen myös Uno Cygnaeuksen eurooppalaisten virtausten välittäjänä. Ehkäpä joku lukijoistakin hyötyy ajatuksista, jotka ovat aikanaan valaisseet omaa tietäni.

Kiitän kaikkia niitä, jotka ovat myötävaikuttaneet työn valmistumiseen. Kiitos läheisilleni oikoluvusta ja korjausehdotuksista, Karolina Marisalle avusta sekä Damien Suttonille kannesta ja kuvista.

Syyskuussa 2020 Aili Helenius

Kasvatuksen kulmakiviä

Aili Helenius

Kasvatuksen kulmakiviä

Henkilökuvia neljältä vuosisadalta

Comenius

Pestalozzi

Fröbel

Cygnaeus

Montessori

Kirjassa tutustumme eurooppalaisen kasvatustieteen neljään suureen klassikkoon, sekä Uno Cygnaeukseen. Cygnaeus Suomen kansakoulun – lastenseimen ja lastentarhan – isänä välitti meille parhaat puolet aikansa eurooppalaisesta pedagogiikasta.

Kirjan henkilökuviin tutustuminen voi antaa virikkeitä kasvatuksen teorian ja käytännön kehittämiseksi. Mennyt avautuu ja antaa tukea, kun hapuilemme tulevaan.

Aili Helenius on yhteiskuntatieteiden tohtori ja varhaiskasvatuksen professori emerita. Helenius on varhaiskasvatuksen tutkimuksen ja koulutuksen edelläkävijöitä Suomessa.

Kiinnostuksen kohteita ovat olleet psykologia ja varhaiskasvatuksen eri alat, erityisesti historia ja leikin pedagogiikka.

